

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Претплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор (Аустро-Угарска).

У Сомбору, 31. Јануара 1899. године.

БОГ ДЕЧЈИ ПРИЈАТЕЉ.*)

— Патер Север Раје. —

I.

Спаситељ својим понашањем придаје важност дечјем васпитању.

Наш Спаситељ је веома волео малу децу. Та љубав његова даде се ишчитати из више места у св. јеванђељу, но будући да сва та места и догађаји, који се у њима описују, немају једнаке вредности за нашу сврху, то ћемо се уставити само код два призора: код препирке ученика о старешинству, (види Матеј 18, 1—4; Марко 9, 32—49), и код Спаситељева благосиљања деце (Матеј 19, 13—15; Марко 10, 13—16; Лука 18, 15—17). Оба ова случаја изазвали су сами апостоли настраним схватањем васпитачкога позива свога а и Христу Спаситељу се и једнога и другога пута пружила згодна прилика, да их упуте у основне елементе овога задатка њихова. Излажући науку божанскога пријатеља дечјег, следоваћемо за током мисли његових.

Објасниће се у овим рецима, да је право имао св. Златоусти рекав: „родитељи, ви сте апостоли деце своје, кућа ваша, то је црква ваша“, и да ове речи упућене родитељима као природним васпитачима, тичу се свих осталих васпитача омладине. Даље ће се видети, да Христос Спаситељ, који под именом малих увек подразумева праву децу, и оне међу старијима назива децом божјом, правим следбеницима својим, које краси деци урођена скромност и безазленост.

По држању Спаситељевоу а и по нагласку, којим је ударао на сваку реч своју изушћену приликом оба догађаја, у мах пада

*) Види: „Christus als Lehrer und Erzieher.“ Eine pädagogisch-didaktische Studie über das heilige Evangelium. Von P. Severus Raue.

у очи да је тиме необичну важност хтео подићи речима и саветима својима.

Први догађај је завршетак јавнога рада његова у Галилеји, у крају, где је провео већи део приватнога и јавнога живота свога. До какве се само величанствене речитости уздиже он том приликом, будући дотле увек једноставан у говору. Његове су речи и до тада чиниле дубок утисак на све слушаоце, а особито на простодушнији свет, и ово је првина у животу његовом, да се при једној обичној поуци ради већег упечатка послужио овим спољним средством, да је по примеру старих пророка театралан био. Седнувши на земљу као да се спрема за какво важно дело привикну једнога дечачића, постави га до себе међу апостоле и загрли га да би им у живој слици показао ко је најпрви у царству небеском и какав изгледа најбољи васпитач.

Други се случај десио мало времена по том у Переји. Матере донесоше нејаку дечицу да их Спаситељ благослови, а апостоли сметнувши с ума како он воли децу и како о њима суди, одбијали су их грдећи и претећи. Они су држали да Спаситељ има преча посла, а не да се забавља са децом. Благи Спаситељ наш негодовао је на овај њихов поступак, па их је и укорео овим благим речма: „пустите те мале к мени и не браните им, јер је таквих царство небеско“, и то само таквих, као што се види из раније изговорених речи његових: „ако не будете као деца, нећете ући у царство небеско“ (Матеј 18, 3), а те исте речи поновио је и овом приликом. Бити као дете, не значи не видети царства небеског, него шта више, који је као дете, томе су широм отворена врата рајска. Ученици су држали, да је божанском учитељу испод достојанства, да се бави око деце. Тога ради он с нова истиче важност и потребу дечје смирености. Баш се душа његова понајвећма подударала са душом дечјом као што ћемо кашње видети.

Детинство је важно доба, те с тога и захтсва божански учитељ и васпитач, да му се деца за малена приводе. Тиме је он нама наложио да упознајемо младеж са вером његовом, освештао наставу у вери и науку хришћанску обележио као најпретежнији предмет, особито кад имамо пред собом децу.

II.

Љубав коју је божански васпитач указао деци и њезин васпитни значај.

Љубав Спаситељева спровођу деце види се у свој величини по том, што он самога себе обећава у награду ономе, који прими

једног од „малих“ у име његово, и у једном и у другом поменутом случају. Оба ова случаја осветљава с те стране један трећи случај, који се десио у храму Соломунову некако пред распеће његово и овом приликом искаче на видик васпитни значај његове љубави као прикладног средства, којим се изазива у деце љубав.

Дете по својој скромности и смирености је најсавршенија слика и прилика Христа сина божјег. Због те моралне једнакости детиње са Христом с једне стране, а с друге зато што је дете вером и крштењем везано за њега и носи име његово, и не држи он друго, него да су он и деца једно, те ко децу прима у име његово, тај прима њега и оца његова, јер су он и отац једно исто (Марко 9, 37). Христос тако силно милује децу, да он сву љубав и милост своју преноси на онога, који њих пригрљава на топле груди своје. Он држи да такога довољно не награђује, ако му као оно кћи Фараонова рекне: „узми ово дете, а ја ћу ти платити“ (2 Мојсиј. 2, 9). У оном часу, у ком примимо дете у име његово, Спаситељ даје нам у дар самога себе. Сем себе самога сваку другу награду за ту услугу држи маленом и ништавом. Да би очигледно изразио љубав своју према деци он их је у сва три пута, о сва три састанка с њима још грлио, мећао руке на њих и благосиљао. Као што он а с њиме и небески отац његов сматрају да ко прими дете тај њи прима, тако исто држе они да се све оно што се деци учини и њима самима још у већој мери учини. Зато и каже Спаситељ, да су анђели малих сведоци пред престолом божјим за све оно што им се учини. Једном ће судија и давалац награде рећи: „заиста вам кажем, што учинисте једноме од ове моје најмање браће, мени учинисте, а кад не учинисте једноме од ове моје мале браће, ни мени не учинисте.“ (Матеј 25. 40, 45.)

Изједначавање интереса мале деце са својима, што се види из првога догађаја, када се ученици препирали о првенство, стоји у складу са строгошћу захтева његова при другом случају. Да би се и с те стране уочила веза између оба случаја, треба имати на уму, да примати децу у име Христово толико значи, колико васпитавати их у његовој науци, приводити их к њему васпитањем, или да се изразимо речима Спаситељевим не кратити деци, да следују за Христом већ по природном нагону своме. Јер као што љубави према ближњем у опште, то још више васпитању служи за основ јединство изједначење, једноликост ближњег односно питомца са Богом, а смјер је и овоме и оној очување и усавршавање ове једна-

кости и једноликости односно спајање са Богом. Да је сврха васпитању срећа, то нам каже сам разум. А да савршена срећа и на небу и на земљи може бити само у вези са Христом, да је само Христос смер васпитању, то нам он сам каже оном приликом, када је децу благосиљао: Еле други догађај је допуна првome.

(Наставиће се.)

Сомбор.

Милутин Гавриловић, свештеник.

УЧИТЕЉСКА САВИЈЕСТ.

Пише: Јелица Беловић-Бернадзиковска.

„Dans toute créature humaine, il y a un lieu sacré, qui est comme le sanctuaire de l'âme...“

Duran.

У сваком срцу људском има свето мјесто — санктуариј — светилиште душе — каже велики педагог. То је свето мјесто у срцу људском, у срцу добра учитеља савијест његова. Из савјести своје црпа он сву ону силну и снажну науку за свој мучни али заносни васпитачки рад, црпа и сву ону науку које нема у теоријама педагошким. Из савјести своје вади добар учитељ дневице хиљаду мудрих упута и савјета, које иначе нигдје наћи не би могао, савјест је његова најбољи његов савјетник, вођа његов, судија његов, каратељ његов, најслађа његова награда и најоштрији пријекор.

У школи се сакупило којекакове дјечице. Једна су лијепа, умиљата и симпатична као голубићи или анђелићи, а друга су опет немила, непријатна, неугодна, одвратна. А све ипак треба да једнако пригрли добро учитељско срце! Сва су она дошла к њему, да траже љубав, сви имају једнака права на доброту његову. И она лијепа и она јадна, прљава, немила. Нико оваку дјечицу не воли, па често ни сама рођена мати, ни иста очиња груд. Само учитељ не ће одбацити ни ово запуштено, непријазно, дивље сироче, његова му то *савјест не да*, ако би га можда и којекакове предрасуде и обзири од тога детета одвраћали. Савјест му његова говори умиљатим и њежним гласом: „Де учитељу, пригрли јадника малог, ти му можеш бити и отац и мајка и све на свијету, ти му можеш бити добар геније, ти човјека можеш из њега начинити! А нема занста љепше мисије од ове, добри учитељу, узорни учитељу, пригрли ово сироче!“ Овакоме гласу нико не може да одоли, то су небеске ријечи, оне нађу пута до средишта срца, и о чем те

нико на свијету не може да увјери, да предобије, глас савјести
www. може, он је чудотворан, божанствен!

УНИВЕРЗИТЕТСКА
Други пут опет изненада бане какова неприлика у свети
покој школе. Најлепше своје опомене види учитељ како су пото-
ниле у злим дјечјим нагонима, тамо гдје је он сијао љубав родила
је мржња и завист, тамо гдје је његовао слогу и пријазност, родила
је злоба и освета, тамо гдје је садио правдољубље и поштење, никла
је лаж и црн образ. Боли га то и клонуо је духом и чини му се
као да му је сав рад безуспешан, јер је ово неколико његових
ученика кренуло странпутицом. Боли га то јако, јако. Никог нема
кому да се притужи и пред најбољим колегом не мари да о том
говори, да му не би онај рекао или бар од њега помислио: „Не
разумијеш посла свог, пријатељу мој!“ Озловољен је у души, црн
му је сав свијет и школа му није мила, не зна гдје би утјехе и
нове снаге тражио.

Свијет му се у тартар претворио,

А сви људи паклени духови.

Владика црногорски.

БИВЛИОТЕКА
Ој ти добра учитељска душо! Не клони духом, ама како
не би било утјехе за те?! Де завири у властиту груд, де питај
савијест своју, она ће те најбоље окријепити, у ње има за те
утјешних ријечи, у ње има свете ватре за угаснути занос твој!
Зар ти она благо не говори: „Не губи душе, не губи наде, ако је
једно од твојих малиша заблудило, ено их стотину чилих и здравих,
честитих и душом лијених! И оно ће се једно опет повратити стаду
своме под окриље твоје, кад увиди јадно, да му је код тебе нај-
боље. Ја знам за тугу твоју, добри учитељу, али ја ти враћам
мир, који си и те како заслужио, ја чиста савијест твоја!“

Тако је то на овоме свијету,

Црвак се рађа и у бујноме цвијету....

Matczewski.

Индивидуално васпитање у школи никад не би показивало
тако сјајне успјехе, да га не руководи дивна савијест учитељска.
Као савјетница индивидуалнога напретка сваког појединог дјетета
у школи долази савијест учитељска често у такове прилике, гдје
мора да чисте естетске своје мотиве жртвује вишим културним
циљевима. Савијест, ако је чиста и мирна, подаје читавом васпитању
онај божански апостолат, који може чудеса да ствара....

Чим ступиш у школу, гдје се савјесно не ради, одмах те

задахне нека хладна атмосфера, не знаш је често ни дефиновати, само неугодно осјећаш, да је она ту, да лепрша изнад ових невиних главица, да се прихваћа свих предмета школских, да онесвећује појаву учитељеву.

А како је сасвијем другојачије, гдје је савјестан учитељ! Благо таковој школи, благо таковој дјечи! Њих води невидљива рука добрих анђелића, а да она то и не слуте, у поузданом су и топлом заклоништу, а појава учитељева идејалан је за њих лик кроз читав живот.... Учитељева је заслуга као она о којој говори пољачки пјесник Mickiewicz, да је попут барута. Разаспеш ли га на широко, па га онда хоћеш да упалиш, проузроковаће тек сићушан мален бљесак без силе и без голема праска и без икаквих последица. Ако ли га дубоко под земљу закопаш, па га сад истом упалиш, распрскаће земљу уз силан прасак. Исто тако заслуга учитељева дубоко сахрањена у срца дјечја показује још много касније сјајне последице.

Савјестан учитељ наћи ће утјехе у чистој својој савијести не само у приликама, које се тичу повјерене му младежи, већ и у оним црним данима, који стижу сваког човјека, паче племенито срце још теже, јер је оно осјетљивије. Познато је, да се дешава на око незнатних догађаја, на које као да нико и не свраћа пажњу, али који не само да претходе бурама у животу, већ су осим тога још у тијесној узрочној свези с тим бурама, које касније кад на двор провале свак види. Савјесна учитеља ти тобож незнатни догађаји одмах дирну у живац и узнемире душу његову, али савијест га његова снажно брани од свих бура и душмана, она тузи не да, да се на дуго усели у душу његову. Мирна је савјест драгоцен јастучић, на ком се почива слађано крај свих неприлика и неугодности, које попут грабежљивих звијери ударају о срце људско. Лијено каже пјесник:

У свијету има једна моћ,
Сва природа ју слуша,
Њу појмит, њој до сврхе доћ',
Тек људска може душа!

Х. Б.

Па да нема ове заиста чудотворне моћи чисте савјести, која награђује више и боље него ишта друго на свијету, зар би учитељ могао да остане сталан на попришту своме крај толиких неприлика, сплетака, запрека, завидника и злобника, које око њега своје врзино

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА

БИБЛИОТЕКА

коло воде?! Зар би могао у том „fin de siècle“ материјализма очувати свој чисти неокаљани, свети идејализам, који га чини првим вођом и најбољим пријатељем милог му народа и драге домовине!

Благо учитељу, који мирне душе на крају сваке школске године може да каже са француским педагогом: j'ai donné à chacun de ces petits le meilleur de moi-même; je lui ai non pas seulement enseigné tel art on telle science, mais la grande science et le grand art, la science et l'art de vivre en homme.... (Beauregard).*)

ШКОЛСКИ ИСПИТИ КАО ПЕДАГОШКО СРЕСТВО.

У новије време све се већма шири и превлађује мишљење, да полугодишње односно главне и завршне годишње парадне испите ваља напустити, па у место тога завршивати школску годину прикладном свечаношћу. Обично се том приликом износи, како основна народна школа није стручни средњи или виши завод, из којег ученик мора изнети извесну количину знања, ради потребне квалификације, да извесну дужност у друштвеном животу отираваљати може; већ је основна народна школа у главном расадник добрих и здравих нрави, те се од ње захтевати мора и може, да добро семе које се посеје у срца младежи док седи у школској скамији, донесе ваљана и обилна плода у животу, што и јесте *права сврха* основне народне школе, то и јесте прави и истински *успех* њезин.

Не противимо се тврдњи, да је школа *васпиталиште*, али не противећи се додајемо, да је школа васпиталиште *у првом реду*, а да она осим васпитавања — схваћајући израз овај у ужем смислу — поверене јој младежи, има она и других не мало важних дужности.

И ако је школа у првом реду *васпиталиште*, али је она уједно и *учионица*. Она је завод, први и најпростији завод, најприступачнији *маси народној*, те је према томе она дужна обратити пажњу и на умне способности својих ученика те им давати извесну количину знања, која ће им у неколико послужити, да се могу у свету кретати и у данашњим околностима опстати а не пропасти. Истина да народна основна школа није у стању — а није јој то ни сврха — да пружа ученицима својима неко обимом широко системско знање, већ се она мора паштити, да ученици изађу из ње с јасним и чистим појмовима, логички правилним мишљењем, свесни религиозних истина, увежбани у читању, писању и рачунању, оријентовани о месту пребивања и ми околини му, обогаћени основ-

*) Ја сам дао свакоме од ових малених најбоље из себе самога, ја сам их учио не само ову или ону вјештину или знаност, већ сам их учио велику знаност, велику ону вјештину, а та је: живјети као човјек!

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

ним знањем о природи и упознати с домовином својом. Све то неопходно је нужно сваком човеку у обичном животу.

Да се све то постигне потребно је учитељу веома *много* труда и особите *вештине*.

Малишани који полазе школу — по наредби својих родитеља и старијих — не знају за озбиљну сврху ради које је они полазе. За огромну већину похађање школе је тешка па често и несносна дужност. Да би у тим — према школи нерасположеним — срцима разбудили љубав према школи и потстакли неразвијене умове на интересовање према настави, која се у школи предаје, мора прибегавати школа, односно учитељ, разним средствима. А како учење већини не пада ни лако ни слатко, средства та помоћу којих се мисли постићи жељени успех у настави, морају бити веома zgodna и пажљиво одабрана.

Учитељ се мора трудити, да живим и не одвећ растегнутим предавањем ствари, потстакне у ученика *интересовање* за дотични предмет. Осим тога наставни материјал мора заоденути у занимљиво рухо, да га тако учини допадљивим за ученике, те тиме да пробуди у ученика *пријемљивост* за дотични предмет. Цео ток наставе му мора бити тачно смишљен, опредељен и вештачки изведен, тек ће се тиме моћи успети толико, да се ученици сачувају од расејаности односно побуде и одрже у пажљивости.

На овај начин учитељ може бити сигуран, да ће му ученици бар на дотичном часу наставу живо пратити и предавани материјал бар на кратко време усвојити. Али ће то све брзо ишчезнути им из малених и за несташлуке заинтересованих им главица. Сва дакле наведена средства потребују још једно главно средство, на коме би чврсто почивати могла. То главно средство јесу *јавни, наградни испити*.

Испите дакле учитељ и родитељи имају сматрати за *средство*, и то за најсигурније средство, помоћу којег ће прави успех школе, у животу остварени успех — који је за школу тако рећи апстрактан — темељно осигуран бити. За ученике испит ће бити видљива, формална цел̄ ради које похађају школу и ради које се и муче у школи. У овоме се баш и састоји сва важност јавнога испита, као педагошког средства.

Као што рекосмо ученик у испиту види сврху ради које учи. Према томе амбицијозни и даровити ученик ће прионути, да предавану наставу што боље за душевну својину своју присвоји, да би се тако што боље на испиту показао, те према томе испити буде *надтицање* код ученика*). Па не само да ће се тиме амбицијозни и даровити ученици побудити на што интензивнију делатност, већ и средњи ће се паштити, да не изгубе добар глас свој, па и

*) Противу надтицања не можемо ништа имати, ако учитељ при томе настојао буде, да се тежња за постигнућем што бољег успеха не преобрати у тежњу за *таштин* славољубљем, истицањем себе а омаловажавањем *друга*.

WWW.UNILIB.RS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

они лени и слаби, страхујући, да се јавно не осрамоте, прегнуће да бар колико-толико посведоче, да нису забадава у школу ишли и време лудо пропуштали.

Пребацује се, да су испити једини узрок, што учитељи заборавају на истинитост старе изреке: „Non scholae, sed vitae discimus“, — те страхујући да не добију при испиту и сами лошу оцену, спремају ученике само за испит и сву бригу усредсреде и снагу своју утросе на то, да што „сјајнији и бољи успех“ покажу, губећи из вида праву сврху школе, — спремање ученика за живот.

У овом пребацавању има доста истине, али оно ипак не може имати толико снаге, да побије важност и целисходност јавног испита, као педагошког средства. Пребацавање ово доказује само то, да се сврха испита може *изопачити* и послужити за *злоупотребу*, али отуда још не следи, да се због злоупотребљавања ваљане установе мора и сама установа уништити, која би иначе вазда благодатно могла дејствовати.

Спречимо злоупотребу, а не искорењујмо испите.

Сваки учитељ који спрема ученике само за испит, те тиме изиграва праву сврху школе, *несавестан је чиновник* и као такав одговоран и грешан је и пред Богом и пред људима због несавесног вршења своје дужности. Од своје стране пак држимо, да је мало људи у учитељском сталежу који ће хотимично газити своју заклетву, и излагати себе мучењу савести своје. Но ако нам само позивање на савесност учитељеву, даје слабе гаранције, за тачно вршење поверене му службе, евентуално за постигнуће жељена успеха од школе, ми имамо надлежне школске власти, управитеље, школске одборе, надзорнике. Сви ови скупа вршећи дужности своје у одређеном делокругу, могу нам дати доста јемства, да ће њиховом надзору поверена школа моћи постићи онај прави успех у животу, а не само онај формални пред испитним поверенством.

Но најмоћнији фактор, да се спречи злоупотребљавање с испитима био би, да се испити и пред школском влашћу званично и *искључиво* сматрају за *педагошко-школско средство*, а не уједно и за *јединствено* и *најмеродавније* мерило учитељеве способности и *оцењивања његова рада*. Одбацимо ово потоње, па оцењујмо учитеља не по *испиту* већ по *оном духу који му у школи влада* и по знању деце му у течају целе школске године, а што све морају и могу запазити *стручни људи*, који ваља да су преставници школских власти. Чешћи надзор — који за савесна учитеља није никакав теретни крст — с објективним оцењивањем, много би допринео у овом погледу. Тада учитељ не би имао разлога, да спрема ученике само „за испит“, јер не би страховао какву ће на испиту оцену добити, већ би их спремао за живот, свим жаром љубави којом је одан светом позиву свом, предузимајући с повереним му ученицима, наставно градиво из свију предмета постепено и с потребном пажњом. Тим начином би се постигло, да би све оно што ученици знају,

била заиста разумно стечена умна тековина њихова, а не гомила панагајски научених фраза, од којих ће толико исто имати користи у животу, колико и поменута животиња има од свога говора.

Да завршимо. Испити су врло важно педагошко средство, те их с тога не треба запуштати и укидати, већ треба настојати, да се они у своје време и с потребном свечаношћу одржавају.

Ст. С. Илић.

ГОВОР О СВ. САВИ.

Поштовани зборе! Има ли Србина који не ужива душевну радост славе, светитеља Саве? Има ли овде кога од вас који је дошао тужним срцем да види наш дивни црквени обред: литију и освећење водике, да чује дивну песму: „Ускликнимо с љубави светитељу Сави“?

Уверен сам да нема. А и ако га има, зар му се није срце испунило божанственом, тајном, моћном снагом која душу човечију узноси и крепи, а та је: тврда и непоколебива вера у свето православлје, кад је видео своје духовне пастире и учитеље како свечано учествују у прослави школског патрона, првог српског архиепископа и учитеља светог Саве. И сврши се божанствена литургија у светом храму божјем, а после свете литургије ево дођосмо у храм просвете миле нам младежи српског народа, појући тропар светоме Сави: „Православија наставниче“.

Само Србин српску славу слави, само Србин има крсно име. И над славом има славе, али Србину је најсветија вера: православлје. — Код разних народа различита су схваћања о својој вери и народности. Кад бацимо летимичан поглед на прошлост српскога народа, видећемо да се душевни развитак српскога народа, у виду клице појавио за доба Стевана Немање великог жупана Расције. Српска земља а с њом и српски народ беше тада раздељен, те како не беше једне главе која би једном влашћу, једном мишљу загревала свој народ, дешавале се несугласице међу самом Немањиним браћом, а те несугласице и трзавице беху јак отпор сједињењу свих жупанија у једну целину.

Мудри и богобојажљиви Стеван Немања је слогом и истрајношћу угушио неслогу своје браће и свој народ ослободио од распада, сајединио га, и од раскомаданих жупанија постаде једна целина прва српска краљевина под Стеваном Немањом.

„Слогом расту мале ствари, а неслога све поквари“.

Но прави усрећитељ српскога народа, стуб православлја, цркве и школе у српском народу беше св. Сава, који се звао Растко прије калуђерства. Св. Сава је у српском народу Христову науку оживотворио, он је први подизао школе, па и сам је учио српску младеж говорећи: „Придите чада послушајте мене, страху Господњу научу вас.“ У његову срцу беше још у младости дубоко усађена нелицемерна,

WWW.UNI.NS

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

но искрена побожност и оданост вери православној и ми видимо, као што нам историја вели, да се Растко већ у 17. години удаљује из красних краљевских очевих дворова, повлачи се у тихо пристаниште мира, св. Атонску гору, замењује своје краљевско одело — бројаницама. Отац га зове и моли да се врати брижној мајци, али се Растко сретним налази у манастиру Ватопеду, јер је дочекао дан да се закалуђерити могао, те се више не враћа, но служи пред олтаром и моли се Богу да му Бог даде снаге и здравља да учини добра своје милом народу. И чинио је, јер је дубоко проникнуо у будућност српскога народа, као да је видео већ онда како непријатељи српскога народа и светог православља нападају као вуци и растурују га као овце.

Св. Сава је свом снагом прегас око свога стада да у њ улије тврду веру, да га озари божанском науком Христа Спаситеља, да га учини челичним како би и саму смрт претрпео за њу. Аманет српскога просветитеља Саве до данас је српски народ верно испуњавао подижући цркве и школе те расаднице здраве науке. Па и ово место где смо се искупили, јесте један део расаднице српске књиге коју је српски народ подигао и до данас сачувао као зеницу ока свога. Српском народу је школа оно, што родитељима дете. Што је родитељ својој деци на дому то је учитељ у школи свој повереној му младежи, који се стара и настоји и који се једино томе чину посветио да васпитава и учи, да усади у младеначке груди побожност, веру и љубав, да им отвори умне очи и снабде са првим темељним знањем, и да их задене красним врлинама које човека човеком чине. Родитељи шаљу свесрдно своју децу у школу јер знају да је данас владарка „наука“ а без науке, без икаква знања, никуд није човек пристао, нити се јавном људском друштву може посветити.

Јест, родитељи шаљу децу у школу и тиме држе да су своју дужност савесно испунили, Ја велим да нису, и да су многи родитељи учинили велики неопростиви грех који децу шаљу у школу, а код куће они баш ни труна воље не показују да својим добрим владањем и богоугодним животом предњаче деци, да се деца угледају на њих, па да буду кад одрасту добри и честити чланови људског друштва. Родитељски карактер утиче силно на децу, те по томе какви су родитељи, онака и деца.

Најважнија и најмоћнија чињеница доброг васпитања јесте мати. Она најбоље познаје нарав и душу свога детета од онога милог тренутка кад га први пут узима на руке, а особито онда, кад дете прве материнске речи изговори.

С тога ми је намера, а то ево и учиних, да ставим на срце и душу овај наук свима српским матерама: нека опламењују и васпитавају срце свога чеда док је младо, нека им прва реч буде Бог, и нека усађују страх божји, јер је страх божји и богопознање почетак мудрости, нека усађују у срце своје деце, љупкост, благод,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

доброту, поштење, а нека својим пристојним понашањем, лепим моралним поукама, богоугодним делима показују пример својој деци, да се могу на њих угледати. Осим тога припомоћи ће им у том спасоносном делању и света мати црква својим светим установама и лепим обичајима, па српска школа својим основним религиозно-моралним васпитањем. Клоните се туђих обичаја, не стидите се својих! Та ти обичаји су Србина и сачували до данас кроз сва муко-трпна времена. Божићна слама, сечење или ломљење колача, слава крсног имена, свечарство јесу живи примери религиозно-моралног чувства. Само својим лепим обичајима, чистом вером и оданошћу светој матери цркви одужићемо се светој сени Светитеља Саве, и само тако ћемо у правом смислу прославити овај дан у који је он свету душу испустио, само тако ћемо се умилостивити његова света благослова, па да нас види Бог.

Осек, 1899.

Душан Ђурић, учитељ.

ЊЕГОВО ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВО ГОСПОДИН

ГЕРМАН ОПАЧИЋ

ЕПИСКОП НОВОСАДСКО-БАЧКИ, СОМБОРСКИ, СЕГЕДИНСКИ И ЈЕГАРСКИ ИТА.

Лицем на св. Богојављење о. г. у шест сахати у вече преселио се у вечност после дугог и тешког боловања у престолном граду Аустријског царства Бечу епископ бачки *Герман Опачић*.

Блаженоу покојени епископ Герман однесен је био месеца септембра прошле године, чим су се на њему појавили јасни знаци умоболности, у Беч и смештен је био у тамошњем једном заводу за лечење живчаних болести. Но тешкој бољетици му не би лека и Господ се смилова те га избави телесних мука и пресели у обитељи вечне радости.

Епископ Герман (Милан) рођен је у Слабињи б. војеној Крајини 8. августа 1857. По свршеним гимназијским, правничким и богословским наукама био је као световњак катихета у карловачкој великој гимназији. Године 1888. ступио је у монашки чин у манастиру Кувешдину. Служио је неко време и као професор на богословији карловачкој, за тим као бележник архидијецезалне управе, а године 1893. Свети Синод га изабра за епископа бачког, на који високи степен свештества посвећен би на Ђурђев-дан 1894. год. а 15. маја исте године интронизиран у своје достојанство.

Његова Светост Патријарх Преузвишени Господин *Георгије*, чим је извештен био о смрти високог покојника, брзојавно је наредио и умوليو православног српског и грчког свештеника у Бечу,

да мртво тело епископа Германа, по чину обуку и прописано правило колико је могуће над њим одрже, што су ови и учинили. За тим је тело покојниково послано у Нови Сад, куда је приспело 9. јануара у вече и пренесено је било одмах у саборну цркву. Погреб је био 10. јануара у недељу. После свршене божанствене литургије било је опело, на коме је началствовало Њ. Високопреосвештенство епископ будимски Господин *Лукијан* с два архимандрита, једним протосингелом, два протопресвитера, два сингела и тридесет других свештеника. Опроштајни говор држао је парох сентомашки пречасни г. јереј *Ђура Страјић* члан епархијске консисторије.

На погребу су биле заступљене све власти и задруге, просветни заводи и мног народ.

По свршеном опелу, спровод је ђурчијском улицом ишао на алмашко гробље, где је покојник у Петропавловском храму — задужбини епископа Платона — у засебној гробници матери земљи предан.

Милост Божја, нека да блаженоупокојеном епископу *Герману* опростеће грехова, царство небесно, и међу нама вечну успомену.

Вјечнаја памјат!

И.

Н Е К Р О Л О Г.

† **Архимандрит Георгије Магарашевић** умировљени потпредседник АЕ. и М. консисторије Дабро-Босанске, витез реда гвоздене круне III. степена, преминуо је у Господу 31. децембра 1898. године у Славонском Броду. Живео је 74 године, а у свештеничком чину послужио је 50 година. Сахрањен је у Броду уз велико саучешће.

Бог да га прости! Вјечна му памјат!

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Анкета. 19. јануара т. г. одржана је у патријарашкој резиденцији у Ср. Карловцима анкета за састављање вероучевних књига за основне школе. Председавао је преосвештени епископ будимски Господин *Лукијан*. Присутни су били: ректор богословије протопресвитер Јован Вучковић, професори богословије: протосингел др. Георгије Летић, сингел sand. theol. Иларијон Зеремски, јереј Милутин Јакшић, јереј Јован Живковић; даље Никола Ђ. Вукићевић зам. гл. шк. реф., Мита Нешковић жуп. шк. надзорник, Аркадије Варађанин управитељ в. д. шк. новосадске, Ђорђе Милић учитељ у Новом Саду и перовођа протођакон Данило Пантелић. Саветовало се о неким важним питањима, која до данас нису у седницама исте анкете расправљана и учињено је потребно расположење гледе састављања неких књига.

Стање државног учитељског мировинског фонда. По извештају министра просвете и црквених послова за годину 1897. главница држ. учитељског мировинског фонда износи своту од 13 милијона форината а. вр. (иста свота је у току 1898. године умножена са 660,000 фор. а. вр.). Из прихода главнице уживало је мировину или потпору 7458 особа, и издржавана су

четири сиротишта у којима је био свега 191 питомац. Од 28,840 учитеља, чланови су мировинског фонда 20,168. — Као што се из горепоменутог извештаја види, стање фонда је у тако добром стању, да би се приликом прве ревизије закона о мировини могло озбиљно мислити о смањивању година службовања са четрдесет на тридесет.

Полугодишњи испити одржани су на сомборским вероисповедним основним школама у другој половини месеца јануара по ст. календару. У свима разредима је успех у опште добар. — Исто тако је у другој половини месеца јануара завршен први течај и у вишој девојачкој школи овдашњој као и у учитељским школама. Питомицама и питомцима ових завода објављене су оцене или читањем или издавањем извештаја.

Школско надзорништво. Наредбом В. Хрв. Слав. Далм. земаљске владе у Загребу од 24. децембра 1898. г. бр. 19,424. за жупанијске школске надзорнике ће се од сада постављати само они, који су успешно положили испите за више народне (пучке) школе.

Ручни рад у школама у Србији. У Србији до сада има седамнаест школских радионица у основним и три у грађанским школама. У свима овим школама делају наставници, који су свршили курс из ручнога рада. — Свима наставницима који предају ручни рад у разредима других наставника одредиће се хонорар и издаваће га министарство просвете. — Уз новоустановљању мушку учитељску школу у Јагодини постоји у школеком дворишту нарочита зграда, која служи за радионицу и која се данашњим даном сматра за најподеснију од свију ђачких радионица у Србији. У згради има пет одељења. Прво служи за гимнастичку салу зими, а лети се у њему гаји свидена буба. Друго, треће и четврто су радионице за картонажу, столарство и пчеларство. Ученици I. разреда изучаваће картонажу, ученици II. и III. разреда (док се отворе) изучаваће столарство, а ученици IV. разреда изучаваће плетарство.

Наставу држи: Јован Ћ. Јовановић учитељ.

Број школа у Енглеској. Енглеска с Велсом заједно има 16,912 јавних народних школа које похађају 4.771,897 деце. Укупни број деце, која школу не похађају износи 580,131.

Р А З Н О.

Седамстогодишњица. 13. фебруара о. г. навршује се пуних седам стотина година од како је умрљо Стефан Немања — монах Симеон Мироточиви.

Узвишено и племенито дело. Из поузданог извора дознајемо, да је Њ. Светост Патријарх Георгије Бранковић намеран о своме трошку сазидати здање за богословски семинар у Ср. Карловцима. Здање ово саградиће се или код дољње карловачке цркве светих апостола Петра и Павла на пространом дворишту и у том случају поменута црква постаће семинарском црквом. Ако се не би могло то произвести, онда ће се семинар зидати у близости гимназијскога здања и то одмах преко потока на просторијама које су већ за ту целъ набављене. Здање новог семинарског здања стаће 100,000 фор. и снабдевано ће бити са свима потребама, које су нужне за интернат и алумнат богословске младежи. Темељ овој задужбини својој положиће Његова Светост Патријарх у име Божје 13. марта 1900. године као на свој 70-годишњи дан рођења. Управо око тога времена из камата великог Текелијиног фонда од једног милијона, у смислу завештања Текелијиног моћи ће се годишње на издржавање семинара 20,000 фор. трошити, а том приходу придодаће се установљене већ штипендије за богослове из целе Митрополије Карловачке, те тако

ће се моћи из тих прихода по 80 богослова у поменутом семинару бесплатно издржавати.

Такође из врло поузданог извора дознајемо, да ће се за кратко време установити у Ср. Карловцима и интернат за сиромашне гимназисте који се добро уче. У том интернату имаће младићи ови стан и стајаће под надзором једног духовника, а храну ће добијати у благодјејанију.

Добročинство Његове Светости. Велики и осведочени пријатељ српске школе Његова Светост Патријарх Георгије обрекао је, да ће из сопствених средстава сваке године додавати потребну суму, да се постигне минимална плата, те тиме одржи вероисповедни карактер основних школа у манастиру Бођану, Кисачу и Глојану.

Избор митрополита. Смрћу православног романског митрополита Мирона Романа остала је Романска митрополија у Угарској удова. Црквено-народни сабор романски изабрао је, а Њег. Величанство краљ је потврдио за митрополита досадањег арадског епископа Њег. Преосвештенство г. *Јована Меџана*.

Одликовање. Књижевника српског и бившег референта школског за епархију бачку и будимску г. Стевана В. Поповића одликовало је Његово Величанство, именовавши га краљевским саветником. Честитамо!

Прослава Св. Саве у Сомбору. Дан првог просветитеља српског, светога Саве прослављен је код нас у Сомбору свечано у храму Божјем и у школи. Пре свете литургије било је мало освећење воде у великој дворани женске учитељске школе а после саборно одслужене свете литургије у свето-Ђурђевском храму, пошао је крстни ход (литија) у зграду где су смештене основне народне мушке и женске школе и виша девојачка школа. Овде је освећена вода, а после тога држао је дану сходан говор учитељ више девојачке школе овдашње г. Светислав Берић. За тим се крстни ход вратио у храм Божји. — Приправничка омладина на овдашњим учитељским школама спремала се, да беседом увелича овај дан, али због смрти блаженоупокојеног дијецезалног епископа Германа, поменута беседа је одложена за 21. фебруар т. ј. за месне покладе.

Дарови школама. Његово Преосвештенство господин Мирон Николић епископ пакрачки и свагдашњи претплатник нашег листа изволео је и за ову 1899. годину послати претплату за српске школе у Сухомлаки, Капелни и у Липову. На овом племенитом дару уредништво изјављује преосвештеном добротору најтоплију своју благодарност. — Из закладе покојног архимандрита Стевана Михаловића за 1899. годину примају на дар „Шк. Лист“ следеће школе: комунална школа у Плашком, и вероисповедне српске школе у Костајници и Дубици у горњо-карловачкој епархији, и у Вемени, Ланчугу и Бати у будимској епархији.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Зора лист за забаву, поуку и књижевност, уређује Јован Дучић. Излази у Мостару (Херцеговина) почетком свакога месеца у обиму од 4—5 табака. Цена је 4 фор. на годину (9 динара); за ђаке 3 фор. (7 динара).

Караџић лист за српски народни живот, обичаје и предање, издаје и уређује Тих. Р. Ђорђевић проф. учитељске школе. Излази у Алексинцу (Србија) једанпут месечно уз цену од 5 динара на годину.

Учителски Glas list za pouku i interese učiteljstva. Izlazi na 15. svakoga mjeseca u Splitu. Zapada na godinu 4 krune. Vlasnik i urednik Ivan Bulić, blagajnik Fran Bradić. Гесло је листу: „Slogom i prosvjetom naprijed!“

Летопис Матице Српске уређује Милан Савић. Књига 197. 1899. Свеска прва. — Цена 70 новч.

Књиге за народ издаје „Матица Српска“ из задужбине П. Коњевића: Св. 80. *Писма о ичеларству*. За народ написао Иван Маширевић. I. Св. 81. *О Бостану*. I. О поврћарству и вариву. За народ написао Милан Јовановић учитељ.

Св. 82. *О користи и чувању шума*. По разним изворима за народ израдио Јован И. Симоновић.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

С овим бројем ступа „Школски Лист“ у тридесетпрву годину свога живота.

Молимо пријатеље школе и учитељства, да се одазову с претплатом, а поштоване сараднике наше, да нас и у овој години својим умним производима потпомогну.

За свету дужност сматраћемо, да и на даље помоћу листа нашег ширимо здраве назоре о васпитању а у духу науке Христове, да се боримо за добро и напредак српске вероисповедне школе православне, да заступамо праведне интересе православног српског учитељства.

Цена је листу на целу годину 1 фор. 50 новч. а ђацима 75 новч. Скупљачима с целом претплатом дајемо на пет примерака један на дар, а скупљачима с половном претплатом на десет примерака, дајемо један на дар.

Ко не жели листа држати нека га врати натраг.

У Сомбору, 31. јануара 1899. године.

Уредништво и администрација „Школског Листа“.

 Лист наш излази овако доцне, што је у штампарији много посла а само је један Србин слагач.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампарија Ф. БИТЕРМАНА и СИНА у Сомбору.

